

Nr 113.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1937 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar
angående tillfällig och provisorisk löneförbättring för
viss personal vid sjöförsvaret.*

(1:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1937, i samband med behandlingen av sjöförsvarets anslag till avlöning åt personal vid kårer och stater m. fl. föreslagit riksdagen (punkt 71, sid. 153) medgiva, att under budgetåret 1937/1938 må, i överensstämmelse med för innevarande budgetår tillämpade huvudgrunder, till löjtnanter samt underoffice-rare av 2:a och 3:e graden på aktiv stat och övergångsstat ävensom till flagg-korpraler utgå tillfällig löneförbättring.

I en den 5 mars 1937 dagtecknad proposition, nr 193, har Kungl. Maj:t sedermera, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag — med återkallande av det i statsverkspropositionen framlagda förslaget om tillfällig löneförbättring till flagg-korpraler under budgetåret 1937/1938 — föreslagit riksdagen medgiva, att provisorisk löneförbättring enligt i berörda statsrådsprotokoll den 5 mars 1937 förordade grunder må från och med budgetåret 1937/1938 beredas flagg-korpraler och högbåtsmän samt att härav föranledda kostnader må bestridas av sjöförsvarets anslag till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.

På av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1935 års riksdag framlagt förslag (fjärde huvudtiteln, sid. 28—34) medgav riksdagen, att tillfällig löneförbättring enligt vissa närmare angivna huvudgrunder finge under budgetåret 1935/1936 beredas viss militär personal, som genom rådande befodringsförhållanden kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning, och enahanda medgivande har också lämnats av 1936 års riksdag för innevarande budgetår. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen har riksdagen för nästa budgetår medgivit, att tillfällig löneförbättring må utgå till vissa löjtnanter, sergenter och furirer vid lantförsvaret enligt i huvudsak samma grunder som under innevarande budgetår.

Av propositionen nr 193 angående provisorisk löneförbättring för flagg-korpraler och högbåtsmän inhämtas följande:

Genom 1925 års försvarsbeslut tillkom en ny manskapsgrad vid marinen, nämligen flaggkorpralsgraden. Flaggkorpralerna, som förutsattes skola äga fullständig underofficersutbildning, avsågos att förrätta underofficers tjänst samt att i mån av avgång ersätta underofficerare av 3:e graden.

Enligt nämnda försvarsbeslut skulle vidare ett antal — högst 150 — erfarna och pålitliga korpraler vid flottan, som icke avlagt underofficersexamen men på grund av yrkesskicklighet m. m. voro behöfliga för fortsatt tjänstgöring, få kvarstå i tjänst intill den för underofficer fastställda åldersgränsen eller 55 år. Dessa korpraler — s. k. högbåtsmän — skulle bestrida dels vissa befattningar, som tidigare avsetts för personal med underofficers kompetens, och dels vissa förhandsposter ombord å fartyg.

Enligt gällande manskapsavlöningsreglemente av den 11 maj 1928 (nr 128) uppbära flaggkorpraler och högbåtsmän lön efter följande

Löneplan för manskap vid marinen (Mm).

Lönegrad	Beställningshavare	Begy-nelse-lön	Lön efter en tjänstetid av								
			12 må- nader	24 må- nader	36 må- nader	48 må- nader	60 må- nader	72 må- nader	84 må- nader	96 må- nader	132 må- nader
		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
3	Flaggkorpral	—	—	—	1,512	1,608	1,704	1,800	1,896	1,992	2,112
2	Korpral (högbåtsman)	1,140	1,140	1,140	1,320	1,416	1,512	1,608	1,704	1,800	—
1	Menig	600	720	840	1,020	1,116	1,212	1,308	1,404	1,500	—

I en löneplanen bifogad anmärkning stadgas att lönen för högbåtsman skall höjas 36 månader efter det sista löneförhöjningen i lönegraden tillträtts till 1,896 kronor, efter ytterligare 36 månader till 1,992 kronor samt slutligen efter ytterligare 36 månader till 2,088 kronor.

Med stöd av riksdagens ovan omförmälda lämnade medgivande rörande tillfällig löneförbättring åt viss personal vid sjöförsvaret äger flaggkorpral, som åtnjuter lön efter förenämnda löneplan och uppnått en tjänstetid av 16 år, åtnjuta tillfällig löneförbättring med 120 kronor för helt år räknat.

Förutom den kontanta lönen åtnjuta flaggkorpraler och högbåtsmän vissa förmåner in natura eller ersättning därför.

Vad slutligen beträffar flaggkorpralernas och högbåtsmännens ställning i pensionshänseende skola 1935 års militära tjänstepensionsreglemente och 1936 års allmänna familjepensionsreglemente äga tillämpning å dem, därest de ej anmält sig önska bibehållas vid den summariska tjänstepensionering utan pensionsavgiftsskyldighet, som vid tidpunkten för tjänstepensionsreglementets ikraftträdande tillkom dem. Enligt sistnämnda reglemente skall såsom pensionsålder gälla en levnadsålder av 55 år för högbåtsman och 50 år för flaggkorpral. Tjänstepensionsavdraget utgör 54 kronor och familjepensionsavdraget 96 kronor för såväl flaggkorpral som högbåtsman.

I sitt den 30 juli 1935 avgivna betänkande framhöll 1930 års försvarskommission, att det för ernående av drägligare befodringsförhållanden till och

inom flottans underofficerskår enligt kommissionens mening vore önskvärt, att antalet flaggkorpraler minskades i förhållande till antalet underofficerare.

Marinmyndigheterna framhöllo i utlåtanden över försvarskommissionens betänkande, att flaggkorpralsgraden medförde en försening av befordran till underofficer i jämförelse med vad förhållandet vore vid övriga försvarsgrenar samt att en utjämning härutinnan kunde ske endast genom förbättring av flaggkorpralernas ekonomiska förhållanden, vilka måste betecknas såsom otillfredsställande. Beträffande högbåtsmännen hade marinmyndigheterna funnit en förbättring av de ekonomiska förhållandena erforderlig och behjärtansvärd.

Liknande synpunkter framhöllos även av försvarsväsendets underbefälsförbund i dess över försvarskommissionens betänkande avgivna yttrande.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t i statsrådet av 1936 års försvarsproposition uttalade departementschefen bland annat, att flaggkorpralernas ekonomiska förhållanden borde förbättras, så att viss kompensation för de vid jämförelse med motsvarande personalkategorier vid andra vapenslag betydligt sämre befordringsmöjligheterna erhöles. I fråga om högbåtsmännen syntes det departementschefen även skäligt, att förbättrade löneförmåner möjliggjordes genom införande av ytterligare ett par lönetillägg. Departementschefen ansåge därför, att dessa frågor efter erforderlig kompletterande utredning snarast borde bringas till en lösning.

Emot förevarande uttalanden i fråga om flaggkorpralernas och högbåtsmännens löneförhållanden förekom vid riksdagsbehandlingen ingen erinran.

I underdånig skrivelse den 14 januari 1937 hava *marinförvaltningen* och *chefen för marinstab*en framhållit, att myndigheterna ansåge behovet av löneförbättring för flaggkorpraler och högbåtsmän så trängande, att provisoriska åtgärder snarast borde förberedas för att kunna träda i kraft senast i samband med genomförandet av den nya försvarsordningen, d. v. s. den 1 juli 1937. Jämväl ur rekryteringssynpunkt vore sådana åtgärder av väsentlig betydelse.

Myndigheternas skrivelse utmynnade för flaggkorpralernas del i ett förslag om införande av två provisoriska ålderstillägg om vardera 240 kronor att utgå efter respektive 12 och 15 års tjänstetid. Därvid förutsattes, att den tillfälliga löneförbättring å 120 kronor, som för innevarande budgetår tillkommer flaggkorpral efter 16 års tjänstetid, alltså skulle utgå.

Beträffande högbåtsmännen hava förenämnda myndigheter i sin skrivelse föreslagit dels att de tre för högbåtsmännen nu bestämda ålderstilläggen å vardera 96 kronor måtte höjas till 120 kronor, dels ock två nya ålderstillägg å 120 kronor.

Över marinmyndigheternas ifrågavarande förslag har *försvarsväsendets lönenämnd* den 6 februari 1937 avgivit utlåtande och därvid anfört i huvudsak följande:

Då flaggkorpralernas försenade underofficersbefordran icke vore beroende av vederbörande själva utan förorsakades av vissa organisatoriska förhållanden, vore enligt lönenämndens förmenande redan på grund härav viss kompensation i lönehänseende motiverad. I sin förenämnda skrivelse hade marinmyndigheterna till stöd för sitt förslag åberopat — för-

utom ofördelaktiga befordringsförhållanden — förefintliga rekryterings-svårigheter. Enligt vad lönenämnden inhämtat, förefölle dessa svårigheter vara av synnerligen allvarlig natur, i det att vakanser icke syntes kunna undvikas bland flaggkorpralerna, särskilt i de yrkesgrenar, där erhållen yrkesutbildning underlättade vinnandet av väl avlönad anställning i civil tjänst eller befordran till underofficersbeställning vid annan försvarsgren. Uppenbart vore, att föreliggande rekryteringssvårigheter skulle minskas, om bättre avlöningsförmåner kunde erbjudas för ifrågavarande befattningshavare.

Det syntes även böra framhållas, att övervägande antalet flaggkorpraler vore gifta och hade familj att försörja och därför givetvis hade svårt att draga sig fram på de till dem utgående löneförmånerna, vilka vore avvägda med hänsyn till att vederbörande beräknats skola åtnjuta kost, bostad och beklädnad in natura.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hade lönenämnden funnit starka skäl tala för ett omedelbart tillgodoseende av ifrågavarande personals behov av löneförbättring. Då det icke syntes kunna förväntas, att i samband med inom 1936 års lönekommitté pågående utredningar en definitiv lönereglering kunde komma till stånd för här avsedda befattningshavare, syntes man vara hänvisad att bereda dem en välbehövlig lönekomensation genom införande för dem av en provisorisk löneförbättring.

Mot det av myndigheterna härutinnan framlagda förslaget, som lönenämnden alltså i princip biträdde, hade nämnden emellertid funnit anledning till vissa erinringar av löneteknisk natur. Den ojämna löneskala, som av myndigheterna föreslagits beträffande flaggkorpralerna, syntes sålunda icke lämplig. För egen del ville lönenämnden föreslå, att sedan vederbörande efter 8 års tjänstetid uppnått den i manskapsavlöningsreglementet härför angivna lönen, löneuppflyttningar skulle äga rum vart tredje år och slutlönen uppnås efter 17 års tjänstetid.

I enlighet härmed syntes den nuvarande löneskalan böra utbyggas med ytterligare två löneförhöjningar, vilka skäligen borde bestämmas till 180 kronor vardera och utgå efter 168 månaders (14 års), respektive 204 månaders (17 års) tjänstetid.

Därest ifrågavarande provisoriska löneförbättring komme till stånd, syntes den nu utgående tillfälliga löneförbättringen å 120 kronor icke vidare böra ifrågakomma.

Beträffande högbåtsmännen hade myndigheterna föreslagit, att den nu enligt manskapsavlöningsreglementet utgående löneförhöjningen efter respektive 11, 14 och 17 år med 96 kronor för varje gång i stället skulle utgå med 120 kronor, varjämte ytterligare två löneförhöjningar å likaledes 120 kronor skulle tillkomma efter 20, respektive 23 års tjänstetid.

Såsom framginge av en av lönenämnden verkställd utredning, vore det endast ett fåtal av högbåtsmännen, som icke vore familjeförsörjare, varför — såsom även departementschefen år 1936 uttalat — det syntes skäligt, att förbättrade löneförmåner bereddes dem genom införande av ytterligare ett par lönetillägg. Den föreslagna förhöjningen från 96 kronor med 24 kronor för år av de nu i anmärkningen under vederbörlig löneplan upptagna löneförhöjningarna ansåge lönenämnden emellertid alltför obetydlig för att motivera en ändring av gällande avlöningsreglemente. Lönenämnden hade däremot intet att erinra mot att de föreslagna två nya lönetilläggen bestämdes till 120 kronor vardera. De kontanta lönebeloppen i de två nya löneklasserna skulle alltså utgöra 2,208, respektive 2,328 kronor.

Ett bifall till lönenämndens förslag skulle enligt verkställd approximativ beräkning komma att medföra en årlig kostnadsökning av omkring 40,000 kronor. Därvid hade lönenämnden beräknat, att vid bifall till före-

liggande förslag medel icke vidare behövde tagas i anspråk för bestridande av merkostnader för dem av ifrågavarande befattningshavare, vilka åtnjöte avlöning enligt äldre avlöningsbestämmelser.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Såsom av förestående redogörelse framgår intaga flaggkorpralerna och högbåtsmännen en särställning inom försvarsväsendet. Sålunda äro flaggkorpralerna, oaktat de tillhöra manskapet, avsedda att bestrida för underofficerare avsedd tjänstgöring. Högbåtsmännen utgöras av äldre underbefäl i korpralsgraden med framstående yrkesskicklighet och goda sjömannaegenskaper, avsedda för vissa befattningar, som tidigare bestritts av personal med underofficers kompetens, ävensom vissa förhandsposter ombord å fartyg. Båda personalkategorierna äro, till skillnad från annat manskap vid försvarsväsendet, berättigade till pension, flaggkorpralerna vid 50 och högbåtsmännen vid 55 års ålder. Löneförmånerna för dessa beställningshavare äro också beräknade på annat sätt än för övrigt manskap. Sålunda intaga flaggkorpralerna i lönehänseende en mellanställning mellan lägsta underofficersgraden och arméns högsta underbefälsgrad, medan högbåtsmännen med hänsyn till sin långa anställningstid i förhållande till korpralerna äga tillgodonjuta vissa löneförhöjningar utöver dem, som tillkomma dessa.

De beföringsmöjligheter för flaggkorpraler, med vilka räknades vid tillkomsten av nu gällande avlöningsbestämmelser, hava emellertid visat sig icke hållbara. Visserligen hava flaggkorpralernas beföringsförhållanden förbättrats genom 1936 års försvarsbeslut, men särskilt för flottans flaggkorpraler får man alltjämt räkna med en väsentligt högre beföringsålder än som förutsattes vid den nuvarande löneskalans bestämmande. Redan nämnda förhållande pekar hän på att en förbättring av flaggkorpralernas löneförhållanden utgör ett befogat önskemål. Härtill kommer intresset av att motverka den övergång av dugliga flaggkorpraler från militärtjänst till civil tjänst, som av myndigheterna påtalats. Ett förbättrande av flaggkorpralernas ekonomiska ställning lär härvidlag vara av väsentlig betydelse.

Vad beträffar högbåtsmännen delar jag myndigheternas uppfattning, att jämväl deras löneförmåner för närvarande äro väl knappa i förhållande till deras långa tjänstetid och ansvarsfulla arbetsuppgifter. Härvid är särskilt att märka, att slutlönen uppnås redan efter 17 års tjänst, medan tjänstetiden därefter, under vilken möjlighet till beföring icke föreligger, oftast uppgår till ett tjugotal år.

Den förbättring av flaggkorpralernas och högbåtsmännens löneförmåner, som jag sålunda anser mig böra förorda, synes mig lämpligen böra ansluta till de av lönenämnden föreslagna grunderna och sålunda tills vidare hava karaktären av en provisorisk löneförbättring. I enlighet med nämnda förslag bör löneskalan för flaggkorpraler utbyggas med ytterligare två löneförhöjningar om 180 kronor vardera, att utgå efter 168 respektive 204 månaders tjänstetid, varvid dock den nu utgående tillfälliga löneförbättringen om 120 kronor efter 16 års tjänstetid, vilken i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslagits skola utgå jämväl för nästkommande budgetår, lär böra bortfalla. För högbåtsmännen böra tillkomma två nya lönetillägg, vardera å 120 kronor, att utgå efter 240 respektive 276 månaders tjänstetid. Vid ett genomförande av detta förslag skulle sålunda — fränsett den provisoriska löneförstärkning, som på grund av därom tidigare avlåten proposition må komma ifrågavarande befattningshavare till godo — kontantlönen för flaggkorpral efter 14 års tjänstetid komma att uppgå till 2,292 kronor och efter 17

års tjänstetid till 2,472 kronor samt för högbåtsman efter 20 års tjänstetid till 2,208 kronor och efter 23 års tjänstetid till 2,328 kronor.

De av den provisoriska löneförbättringen föranledda kostnaderna, som av lönenämnden beräknats uppgå till cirka 40,000 kronor för år, torde böra bestridas av sjöförsvarets avlöningsanslag. Någon uppräkningsanslag för nästkommande budgetår torde emellertid icke av denna anledning bliva erforderlig.

I anslutning till vad sålunda anförts har departementschefen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte — med återkallande av det i statsverkspropositionen framlagda förslaget om tillfällig löneförbättring till flaggkorpraler under budgetåret 1937/1938 — föreslå riksdagen medgiva, att provisorisk löneförbättring må beredas flaggkorpraler och högbåtsmän.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag om tillfällig och provisorisk avlöningsförbättring till den personal vid sjöförsvaret, varom här är fråga, får hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva,

a) att under budgetåret 1937/1938 må utgå tillfällig löneförbättring i överensstämmelse med för innevarande budgetår tillämpade huvudgrunder, till löjtnanter samt underofficerare av 2:a och 3:e graden på aktiv stat och övergångsstat vid sjöförsvaret;

b) att från och med budgetåret 1937/1938 provisorisk löneförbättring enligt i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 5 mars 1937 förordade grunder må beredas flaggkorpraler och högbåtsmän;

c) att härav föranledda kostnader må bestridas av sjöförsvarets anslag till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.

Stockholm den 20 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 104.
